

europèa MONO- per a 'coll, nuca': ll. *monile*, paleosl. *monisto* 'collar', gàlata o gallo-grec *μανιάκης* id. (cf. J. Loth., *RCelt.* XLV, 196ss.), irl. ant. *muin* 'coll' (Pok., *IEW*, 747.6f.).

L'única possibilitat que s'entreveu de cercar algun nexa coherent en tot això és admetre l'encreuament o coincidència entre una arrel proto-hispànica i una d'indoeuropea semblants entre elles, com ho he indicat a dalt i ja en l'article *MONO* del *DCEC*.¹⁰

DERIV.: *Bonyarrut* 'bonyegut' mall. (*Vocab. del B. de Llana a Manacor*, *BDLC* VII, 183). *Bonyegar* o *bonyegat*. *Bonyegós* o *bonyegut* [S. xv, Cauliac] men. *bonyós*, *bonyut*. *Bonyet*: *bonyets* aspres com a nom de planta val. (Cavanilles II, 325). De les variants ribagorçanes citades deriven benasq. *monoca* 'nina'¹⁵ («ixa moseta parese una *monoca*», Ferraz, p. 79); *esboñar* «deshacer las boñigas y extenderlas por los prados para que sirvan de abono»: *güé tinrem que esboñá a la Llaguna* (Ferraz, 53); *esboñigarse el naso* 'furgar-se'l': *nino, no te esboñigues el naso* (ib.). *Em- bunar las arnas* (o *rusc*s de vímets) *dam mierda de vaca* a les Viles del Turbó, 1964. Per a *BUNYOL*, veg. article a part.

¹ *Bony* de Ventolà, dels Bous, de Llauset, de les Peçoles, del Cap de la Vall, dels Clots... — ² Completament els sentits amb alguns de secundaris, que alhora mostren la vitalitat del mot en terres meridionals. Especial del migjorn valencià és l'acc. 'deute gros i feixuc'. Repetidament (p. ex. a Orba i a Verger, 1963) s'hi troba el *Carrer del Bony*: uns m'ho expliquen perquè hi vivien pobres, sempre endeutats, altres per l'obra grossa que s'hi hagué de fer per obrir-lo i tots ho van haver d'anar pagant. Tots entenen que el nom s'aplica a un gros deute «perquè és com un gran mal que un porta al clatell». A Eivissa, on també es coneix l'acc. «chichón, absceso» (PzCabrero), designa una casta de bolets, potser com els ous-de-reig: «els cercadors de pebrassos --- s'emportaran el tresor dels tímids i saborosos *bony*s, tenyits de rovell, de sang, de verd, amb el fi dibuix del ventre», Villangómez, *L'Any en Estampes*, p. 71. — ³ «-- di roucàs pelà / me revirant contro li *bougnò*», *Calendau* VI, 73.4, que recorda doncs el valor especial de l'andorrà *bony* topogràfic (el poeta tradueix «me retornant contre les *bosses*»). — ⁴ Aquest, si bé en forma influïda per *beuigne* primitiu, ja apareix repetidament en Rabelais: «fricassée, tartes et *beuignets*», «*beuignetz*, tourtes, gauffres», III, 419, p. 213; IV, 59, p. 215. — ⁵ Per a aquest, però, cal comptar encara amb l'altra pista cèltica, molt concreta i raonable, que indicò en el *DCEC* IV, 1053a45ss. — ⁶ Inclouent-hi Astúries, on segons les dades de Vigón tenim *moñica* 'buina' a l'E. (San Jorge) i més cap al centre (Colunga), i *muñica* a l'Oest. — ⁷ A Astúries *guñu* és «brot de una semilla, yema de un árbol», *guañu* «retoño» i *guañar* «retoñar», però d'altra banda *angüeña* o *angüeña* es torna a acostar molt a les accepcions catalanes, car és «la ampolla que eleva la primera piel y se llena de se-

rosidad» (Rato, s. v., i s. v. *vexiga*). Aquell s'estén fins a les altes valls del vessant lleonès: *Sajambre desguñar* «arrancar los *guños* o brotes de las patatas» (Fz. González, p. 249). — ⁸ Entre les no serioses i no necessitades de refutació calia posar l'acudit de Montoliu (PUNCTUM) que *AlcM*, amb indulgent eufemisme, declara «improbable» (!). — ⁹ Per a mots dialectals grecs moderns per a 'buina' que recorden la família del cast. *boñiga* i la del fr. *boise*, potser més aviat per atzar, veg. G. Meyer, *Roman. Lehnworte im Neogr.*, 20, i la seva nota 6 a l'article *boñiga*. Del grec calabrès *βόβυ(ov)* diminutiu, provenen NLL de Calàbria com *Goní*, *Triavonà*, *Vuní*, *Vinoma*, Rohlf's, *Diz. Top. e Onom. d. Calabria*, pp. 130, 350, 374. — ¹⁰ Potser l'única etimologia que es pot pendre seriosament, fora dels intrincaments pre-romans, és la germànica proposada per Gamillscheg, *Rom. Germ.* I, 370, que partiria d'un gòt. *BUGGJA 'bony, inflor', germà del alt al. ant. *bungo* «Knollen» ('bony'). Hauríem de trobar, però, un poc més de suport en germànic per poder-la pendre en ferm. No solament el mot és hipotètic en gòtic, sinó que fora de l'alemany ant. solament troba dèbil confirmació germànica, si bé quelcom hi ha en neerlandès (*bonk* «klumpen» i en un parell de llengües escandinaves antigues; també es pot objectar que quasi cap d'aquestes formes (si no és una variant esc. ant. *bunki* 'càrrega estibada en una nau') dóna peu a suposar una base en -JA, que justament és el punt indispensable; cf. Pok., *IEW*, 128.7ss. Per damunt de tot: 1.ª un mot dels significats que hem estudiat és ben inversemblant que vingui del germànic, i el seu especial arrelament hispànic augmenta aquesta inversemblança; 2.ª s'oposen rotundament a aquesta etimologia les nombroses formes de la família on no hi ha palatalitat de la nasal i tot indica que els tipus hispànics *moño*, *boñiga*, *muñeca*, i no diguem ja els bascos *munno*, etc., no tenien palatal. Ara bé tot això és inseparable de la resta.

BONZE, pres del japonès *bozu* id., segurament per conducte del port. *bonzo*. □ 1.ª doc.: 1940, Màrius Torres.

En portuguès des de 1545. Per a l'explicació de la *n*, veg. *BIOMBO*.

Boquejar, *boquera*, V. *boca* *Boquina*, *boquir*, V. *boc* *Bor*, V. *bòrax*

+BORA, 'cova', 'caverna' i BORAR, 'foradar', mots comarcals de les terres del Nord-est, d'origen probablement pre-romà indoeuropeu, de l'arrel *ВНОR-* 'perforar' que va donar el ll. *forare* id. i l'irl. *berna* 'escletxa, avenc', etc. □ 1.ª doc.: *bora*, 1900, M. Vayreda; del verb *borar* n'hi ha doc. del mateix temps i potser ja un testimoni en el S. xv.¹

«Una terra --- que us donàveu la pena de rebre so-leiades i greus fadignes per esbrinar els secrets de ses balmes i *bores*, afraus i raconades ---», Marian Vay-